Korxonalarda iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va shakllantirish xususiyatlari

Iminova Nargizaxon Akramovna
AKTSI kafedrasi mudiri,
Muhammad al-Xorazmiy nomidagi
Toshkent axborot texnologiyalari universiteti,
e-mail: n.iminova@tuit.uz

Annotatsiya. Mazkur tezisda telekommunikatsiya korxonalarida iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashga yo‘naltirilgan bosqichli algoritm va indikatorlar tizimi ishlab chiqiladi. Tahlil natijasida barqarorlikni faqat moliyaviy ko‘rsatkichlar orqali baholash yetarli emasligi, balki investitsion, texnologik va institutsional omillarni kompleks monitoring qilish zarurligi asoslab beriladi. Taklif etilgan model korxona darajasida strategik boshqaruvni kuchaytirish va uzoq muddatli barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar. iqtisodiy barqarorlik, monitoring tizimi, algoritm, telekommunikatsiya, indikatorlar, strategik boshqaruv

Muammoning qo‘yilishi. Telekommunikatsiya korxonalarida iqtisodiy barqarorlik dinamik xarakterga ega bo‘lib, u doimiy ravishda monitoring va tahlilni talab etadi. Kapital intensivlik, tezkor texnologik yangilanish va investitsion yuklama sharoitida barqarorlikni bir martalik baholash yetarli emas. Shuning uchun barqarorlikni aniqlash va mustahkamlash uchun bosqichli algoritmik yondashuv zarur.

Mavjud amaliyotda ko‘pchilik korxonalarda barqarorlik faqat moliyaviy hisobotlar asosida baholanadi. Biroq bu yondashuv infratuzilma eskirishi, investitsion uzilish yoki texnologik ortda qolish xavfini oldindan aniqlash imkonini bermaydi.

Taklif etilayotgan iqtisodiy barqarorlik algoritmi. Tadqiqot natijasida telekommunikatsiya korxonalarida barqarorlikni ta’minlashning 5 bosqichli algoritmi ishlab chiqildi.

Birinchi bosqich - holat diagnostikasi. Bu bosqichda moliyaviy, investitsion va operatsion ko‘rsatkichlar kompleks tahlil qilinadi.

Ikkinchi bosqich - xavflarni aniqlash. Kapital yetishmovchiligi, investitsion uzilish va texnologik eskirish kabi omillar aniqlanadi.

Uchinchi bosqich - strategik moslashtirish. Investitsion rejalashtirish, xarajatlarni optimallashtirish va xizmatlar diversifikatsiyasi bo‘yicha qarorlar qabul qilinadi.

To‘rtinchi bosqich - texnologik modernizatsiya. Infratuzilmani yangilash va raqamli monitoring tizimini joriy etish amalga oshiriladi.

Beshinchi bosqich - natijalarni baholash va qayta kalibrlash. Ko‘rsatkichlar qayta o‘lchanadi va zarur bo‘lsa, strategiya tuzatiladi.

Mazkur algoritm uzluksiz takrorlanadigan sikl sifatida ishlaydi.

Indikatorlar tizimi. Algoritm samarali ishlashi uchun monitoring indikatorlari tizimi ishlab chiqildi. Ushbu indikatorlar to‘rtta blok bo‘yicha guruhlashtiriladi.

1-jadval

Iqtisodiy barqarorlik monitoring indikatorlari

Blok	Asosiy indikatorlar	Strategik maqsad
Moliyaviy	Likvidlik, rentabellik, kapital ulushi	Moliyaviy mustahkamlik
Investitsion	Kapital qo‘yilmalar hajmi, modernizatsiya sur’ati	Infratuzilma uzluksizligi

Texnologik	Yangi texnologiyalar ulushi, tarmoq qamrovi	Raqobatbardoshlik
Institutsional	Boshqaruv samaradorligi, risk-menejment	Barqaror boshqaruv

Ushbu indikatorlar korxona rahbariyati uchun “barqarorlik paneli” vazifasini bajaradi. Agar indikatorlardan biri kritik chegaraga yaqinlashsa, strategik aralashuv amalga oshiriladi.

Modelning amaliy ahamiyati. Taklif etilgan algoritm va indikatorlar tizimi telekommunikatsiya korxonalarida strategik boshqaruvni tizimlashtirish imkonini beradi. Mazkur model orqali:

- barqarorlikka tahdid soluvchi omillar erta aniqlanadi;
- investitsion rejalashtirish optimallashtiriladi;
- infratuzilma modernizatsiyasi uzluksizligi ta’minlanadi;
- moliyaviy xavflar kamaytiriladi.

Natijada iqtisodiy barqarorlik uzoq muddatli asosda shakllanadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, telekommunikatsiya korxonalarida iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash uchun tizimli algoritmik yondashuv va doimiy monitoring mexanizmi zarur. Taklif etilgan 5 bosqichli algoritm va indikatorlar tizimi korxona darajasida barqarorlikni kompleks boshqarish imkonini beradi. Ushbu modelni joriy etish strategik rivojlanish dasturlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni. “Raqamli O‘zbekiston - 2030” strategiyasi to‘g‘risida // https://lex.uz
2. International Telecommunication Union. Measuring Digital Development: Facts and Figures 2023. - Geneva: ITU, 2023.
3. Porter M.E. Competitive Advantage. - New York: Free Press, 1985.
4. OECD. Digital Economy Outlook 2022. - Paris: OECD Publishing, 2022.